

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VETERINARIYA VA CHORVACHILIKNI
RIVOJLANTIRISH QO'MITASI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI NUKUS
FILIALI**

**"VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB
MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro
ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari**

TO'PLAMI

13-noyabr 2025-yil

СБОРНИК материалов

**международной научно и научно-технической конференции на тему
"АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ И
ЖИВОТНОВОДСТВА И ИХ РЕШЕНИЯ"**

13 ноября, 2025 г

**International scientific and scientific-technical conference
"ACTUAL PROBLEMS OF VETERINARY MEDICINE AND LIVESTOCK
AND THEIR SOLUTIONS"**

November 13, 2025

NUKUS-2025

“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”
Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari [Matn]: to‘plam / Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali. – Nukus: “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025. – 389 b.

Anjuman tashkiliy qo‘mitasi

Tashkiliy qo‘mita raisi: Esimbetov Adilbay Tlepovich, b.f.d., professor;

Tashkiliy qo‘mita raisi muovini: Avezimbetov Shavkat Dosumbetovich, v.f.n.;

Tashkiliy qo‘mita kotibi: Rozumbetov Kenjabek Umar og‘li, b.f.f.d.;

D. Bazarbayeva – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida katta o‘qituvchisi, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Tashkiliy qo‘mita a‘zolari:

Sh. Jabbarov – O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari, veterinariya fanlari doktori, professor.

X. Yunusov – Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti rektori, biologiya fanlari doktori, professor.

M. Y. Karpuxin – Ural davlat agrar universitetining ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, agrar fanlar doktori, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

N. G. Malkov – N. F. Vereshagin nomidagi Vologda davlat sutchilik akademiyasi rektori, texnika fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi)

A. Abdurasulov – Qirg‘iziston Respublikasi O‘sh davlat universiteti “Veterinariya meditsinasi va biotexnologiyasi” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, professor. (Qirg‘iziston Respublikasi)

R. Miqtibayeva – Qozog‘iston milliy agrar tadqiqot universiteti “Mikrobiologiya va virusologiya” kafedrasida professori, veterinariya fanlari nomzodi. (Qozog‘iston Respublikasi)

S. Mirzakulov – Olmaota texnologiya universiteti “Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi” kafedrasida professori, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent. (Qozog‘iston Respublikasi)

Q. Atanazarov – O‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari, biologiya fanlari nomzodi, dotsent.

A. Mambetnazarov – Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagog kadrlarni tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, qishloq xo‘jalik fanlar doktori, dotsent.

A. Kaniyazov – “Veterinariya va zootexnologiya” fakulteti dekani, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

X. Mamatov – “Zootexnologiya” kafedrasida mudiri, qishloq xo‘jalik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

R. Turg‘anbayev – “Zootexnologiya” kafedrasida professori, agrar fanlar doktori

A. Kamalova – “Veterinariya meditsinasi va farmakologiyasi” kafedrasida mudiri, veterinariya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

P. Xojalepesov – “Iqtisodiyot va gumanitar fanlar” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

R. Rzaev – “Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi” kafedrasida mudiri, biologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Ushbu to‘plam O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i bilan oliy ta‘lim tashkilotlari hamda ilmiy tashkilotlarda 2025-yilda o‘tkaziladigan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy anjumanlar, simpoziumlar, seminarlar va boshqa ilmiy hamda ilmiy-texnik tadbirlar ro‘yxati 2-ilovasiga muvofiq tasdiqlangan – 2025-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejasi asosida Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filialida 2025-yil 13-noyabr kuni – **“Veterinariya meditsinasi va chorvachilikdagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari”** mavzusida o‘tkazilgan Xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik konferensiyasi materiallari asosida tuzilgan.

Konferensiyada, veterinariya sohasida faoliyat olib borayotgan universitet va filialarning professor-o‘qituvchilari, ilmiy markazlarning va insitutlarning ilmiy xodimlari, doktorantlar, magistrantlar, iqtidorli yosh tadqiqotchilarning ilmiy-tadqiqot ishlariga bag‘ishlangan maqolalar o‘rin olgan

To‘plamga kiritilgan maqolalar materiallarining to‘g‘riligi va haqqoniyligiga mualliflar mas‘ul hisoblanadi.

© Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 2025

© “Golden Print Nukus” nashriyoti, 2025

AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI SHAROITIDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH

Mambetkarimov B.M.

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Zamonaviy dunyoda oziq-ovqat xavfsizligi insoniyat uchun eng muhim masalalardan biridir. Aholining tez o'sishi, iqlim o'zgarishi, yer resurslarining cheklanganligi va tabiiy ofatlar qishloq xo'jaligi sohasida katta muammolarni keltirib chiqarmoqda. Shu sababli an'anaviy usullardan chiqib, yangi, samarali, raqamli texnologiyalar yordamida ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish zaruriyati tug'ilmoqda. Bu esa **aqlli qishloq xo'jaligi** — sun'iy intellekt, IoT (Internet of Things), GPS, dronlar va boshqa ilg'or texnologiyalarni qamrab olgan tizimlarni joriy etishni talab qiladi. Aqlli qishloq xo'jaligi orqali nafaqat hosildorlikni oshirish, balki resurslardan samarali foydalanish, agro-xavfsizlikni ta'minlash va oziq-ovqat xavfsizligini yaxshilash mumkin. Mazkur maqolada aqlli qishloq xo'jaligi texnologiyalarining asosiy xususiyatlari, ularning oziq-ovqat xavfsizligiga ta'siri, O'zbekiston sharoitida tatbiq etilishi va istiqbolli yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Aqlli qishloq xo'jaligi quyidagi asosiy texnologiyalarni o'z ichiga oladi:

IoT sensorlar: Tuproq namligi, harorat, o'simlik salomatligi kabi ko'rsatkichlarni real vaqtda kuzatib boradi.

Dronlar: Maydonlarni monitoring qilish, o'simliklar holatini baholash va pestitsidlarni aniq joylarga sepish uchun ishlatiladi.

Sun'iy intellekt (AI): Katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilib, hosilni bashorat qilish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

GPS va geolokatsiya: Yer uchastkalari va texnika harakatlarini aniq boshqarish imkonini beradi.

Avtomatlashtirilgan sug'orish tizimlari: Suvni tejash va o'simliklarning suvga bo'lgan ehtiyojini optimal qondirish uchun ishlaydi.

Ushbu texnologiyalar birgalikda an'anaviy usullarga qaraganda hosildorlikni oshiradi, resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi va agro-xavfsizlikni yaxshilaydi.

Aqlli qishloq xo'jaligi texnologiyalari oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda quyidagi ijobiy jihatlarni beradi:

Hosildorlikni oshirish: Aniq monitoring va bashoratlar yordamida hosil o'sishiga to'sqinlik qiluvchi omillar vaqtida aniqlanadi va bartaraf etiladi.

Resurslarni tejash: Suv, o'g'it va pestitsidlarni oqilona sarflash orqali chiqindilar kamayadi.

Agroxavfsizlik: Kasalliklar va zararli hasharotlar bilan kurashishda aniq va samarali usullar qo'llaniladi.

Mahsulot sifatini yaxshilash: O'simliklarning sog'lom o'sishi va texnologik nazorat mahsulot sifatini oshiradi.

Barqaror rivojlanish: Resurslardan oqilona foydalanish qishloq xo'jaligining uzoq muddatda barqarorligini ta'minlaydi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda aqlli qishloq xo'jaligi texnologiyalari joriy etish bo'yicha bir qator loyihalar amalga oshirilmoqda. 2020-2024 yillar orasida aqlli texnologiyalarni qo'llagan xo'jaliklar soni 8% dan 39% gacha oshdi. Hosildorlik esa 24,1 sentnerdan 34,5 sentnergacha ko'tarildi. Ishlab chiqarish hajmi 5800 ming tonnadan 8400 ming tonnagacha o'sdi.

Yil	Aqlli xo'jaliklar ulushi (%)	Hosildorlik (sentner/ga)	Ishlab chiqarish hajmi (ming tonna)
-----	------------------------------	--------------------------	-------------------------------------

2020	8%	24.1	5800
2021	14%	26.7	6450
2022	22%	29.8	7100
2023	31%	32.2	7850
2024	39%	34.5	8400

Bu natijalar texnologiyalarning samaradorligini ko'rsatadi. Jumladan, IoT sensorlar va dronlar yordamida tuproq va o'simlik holati doimiy nazorat qilinmoqda. Sun'iy intellektli tizimlar esa hosilni optimallashtirish va resurslarni tejash imkonini beradi.

Aqlli qishloq xo'jaligi texnologiyalarini joriy etish yo'lida bir qator muammolar mavjud. Eng avvalo, bunday texnologiyalarni amalga oshirish uchun katta hajmdagi investitsiyalar talab etiladi. Fermer xo'jaliklari ko'pincha bunday moliyaviy imkoniyatlarga ega emas, natijada zamonaviy qurilma va tizimlarni sotib olish, ularni joriy etish imkoniyatlari cheklangan bo'ladi. Bundan tashqari, ko'plab fermerlar yangi texnologiyalarni o'zlashtirishda muammolarga duch kelishmoqda. Raqamli savodxonlik darajasining pastligi, axborot texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha bilim va tajribaning yetishmasligi ushbu jarayonni sekinlashtiradi. Bu esa texnologik yondashuvlarning samarali qo'llanilishini cheklab qo'yadi. Qishloq hududlarida internet va elektr ta'minotining barqaror emasligi ham dolzarb muammolardan biridir. IoT (Internet of Things) yoki bulutli monitoring tizimlaridan foydalanish uchun uzluksiz va ishonchli aloqa zarur, ammo bu imkoniyatlar har doim ham mavjud emas.

Shuningdek, sohada malakali mutaxassislar yetishmaydi. Zamonaviy texnologiyalarni samarali boshqarish, sozlash va texnik xizmat ko'rsatish uchun maxsus bilimga ega kadrlar zarur. Ayni paytda ko'plab qishloq xo'jaligi hududlarida bunday mutaxassislar soni juda kam. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun bir qator istiqbolli chora-tadbirlar amalga oshirilishi mumkin va zarur. Eng avvalo, davlat tomonidan qishloq xo'jaligini raqamlashtirishga yo'naltirilgan maxsus dasturlar doirasida qo'shimcha investitsiyalarni jalb qilish va fermerlarga subsidiyalar ajratish mumkin. Bu ularning zamonaviy texnologiyalarni xarid qilishiga yordam beradi. Shuningdek, fermerlar uchun treninglar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish orqali ularni yangi texnologiyalar bilan ishlashga tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu orqali ularning raqamli savodxonligini oshirish, yangi agrotexnologiyalarning amaliy foydasini tushunishlariga zamin yaratiladi.

Bundan tashqari, qishloq hududlarida internet infratuzilmasini kengaytirish, sifatli va uzluksiz elektr ta'minotini yo'lga qo'yish ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lishi zarur. Bu chora-tadbirlar orqali aqlli qishloq xo'jaligi tizimlarining joriy etilishi yanada jadallashadi. Eng asosiysi, zamonaviy innovatsiyalarni keng joriy qilish orqali nafaqat qishloq xo'jaligi samaradorligini oshirish, balki milliy oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash imkonini beradi. Aqlli texnologiyalar yordamida resurslardan tejamkorlik bilan foydalaniladi, mahsulot sifati nazorat qilinadi va ishlab chiqarish barqarorligi ta'minlanadi.

Aqlli qishloq xo'jaligi texnologiyalari oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda zamonaviy va samarali vosita hisoblanadi. Ular yordamida hosildorlik oshadi, resurslardan oqilona foydalaniladi, va agro-xavfsizlik yaxshilanadi. O'zbekistonda bu texnologiyalarni kengaytirish orqali oziq-ovqat tanqisligi va sifat muammolarini hal etish mumkin. Shu bois, davlat va xususiy sektor hamkorligida innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va malakali kadrlar tayyorlash muhim vazifa bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abbas, Elahi va boshq. Digitalization of agriculture for sustainable crop production: a use-case review. *Frontiers in Environmental Science*, 2024 — Raqamli agrotexnologiyalarning indikatorli holatda tahlili, sezgirlik va barqarorlik nuqtalarini ko'rsatadi. [frontiersin.org](https://www.frontiersin.org)

2. Dewan A. Ashir va boshq. Internet of Things (IoT) based Smart Agriculture Aiming to Achieve Sustainable Goals. 2022 — IoT texnologiyalari va BMTning SDG maqsadlari o'rtasidagi integratsiya haqida maqola arxiv.org
3. B. Sumihiro (Gary Sumihiro). Precision agriculture is an investment in food security. MyJournalCourier, 2025 — AQShda aniq aqrotexnologiyalarning oziq-ovqat xavfsizligidagi o'rnini muhokama qiladi
4. M.M.Zarikeyeva, B.T.Bazarbaev S.J.Koshmuratova Servis sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirish istiqbollari. «Aralboyi aymag'inda sharwashiliqta innovacion texnologiyalar ham rawajlandirildi keleshegi» atamasidagi Respublikaliq ilimiy ham ilimiy texnikaliq konferenciya materiallari: toplam // Samarqand mamleketlik veterinariya medicinası, sharwashiliq ham biotexnologiyalar universiteti Nókis filiali. Nókis, 2025 jıl.-245 b.
5. Nurmanov, K., & Nurmanov, D. A. (2025). PENSIYA JAMG 'ARMALARIDA HISOBNI TASHKIL ETISH VA XARAJATLAR SMETASI IJROSI BO 'YICHA HISOBOTI TAHLILI. *MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT*, 3(12).
6. Nurmanov, DA O 'zbekiston Pensiya Tizimida Pensiya Hisoblash Va To'lashni Rivojlantirishda Xorijiy Mamlakatlar Tajribasini Uyg'unlashtirish. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot* , 2 (1), 664247.
7. Tileubayevich, N. D. A. (2024). PENSIYA TAYINLASH VA TO 'LASH MUOMALALARINING ANALITIK VA SINTETIK HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(02), 254-262.
8. Nurmanov, D. A. Issues of Improving Accounting and Reporting of Expenses in Off-budgetary Pension Funds. *Economic Development and Analysis*, 2(1), 425-432.

RAQAMLI BUXGALTERIYA DASTURLARI VA ULARNING QULAYLIKLARI, BOSHQARUV SAMARADORLIGI

Ubbiniyazov M¹., Ataniyazov B²., Ataniyazova Z³.

¹*Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Nukus filiali*

²*Qoraqalpoq davlat universiteti*

³*22-son umumiy o'rta ta'lim maktabi*

Kirish: Jahonda va O'zbekistonda kechayotgan raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonlari korxonalarining barcha faoliyat sohalariga, jumladan, buxgalteriya hisobi va moliyaviy boshqaruvga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. An'anaviy (qo'lda yoki qisman avtomatlashtirilgan) buxgalteriya yuritish usullari murakkablashgan iqtisodiy sharoitda korxona talablarini qondira olmayapti. Shu nuqtai nazardan, raqamli buxgalteriya dasturlari (RBD) hisob-kitob jarayonlarini tubdan o'zgartiruvchi, tezkorlik, aniqlik va shaffoflikni ta'minlovchi asosiy vosita sifatida maydonga chiqmoqda.

Raqamli Buxgalteriya Dasturlarining Nazariy Asoslari

RBD — bu korxonaning barcha moliyaviy-xo'jalik operatsiyalarini qayd etish, tartiblash, hisoblash va moliyaviy hisobotlarni tuzishni avtomatlashtiradigan dasturiy ta'minot. Ular buxgalteriya hisobining zamonaviy talablarini, jumladan, Milliy buxgalteriya standartlari (MBS) va Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (XMHS) talablarini bajarishga xizmat qiladi.